

Delrapport gruppe 2 Utdanning

for kunnskapsbasert, samordnet og
brukerrettet praksis

Delrapport til strategiprosessen BarnUnge21

© Norges forskningsråd 2020

Sekretariatet for strategiprosessen BarnUnge21
er lagt til Forskningsrådet

Norges forskningsråd
Postboks 564
1327 Lysaker
Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01
post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no/

Publikasjonen kan bestilles og lastes ned fra
www.forskningsradet.no/publikasjoner
eller grønt nummer telefaks: 800 83 001

Grafisk design omslag: [Klikk her for å skrive inn tekst.](#)
Foto/ill. omslagsside: [Klikk her for å skrive inn tekst.](#)
Trykk: 07 Media AS
Opplag: [Klikk her for å skrive inn tekst.](#)

Oslo, [Klikk her for å velge en dato.](#)

ISBN 978-82-12-[Klikk her for å fylle ut \(xxxx-x\).](#) (trykksak)
ISBN 978-82-12-[Klikk her for å fylle ut \(xxxx-x\).](#) (pdf)

Innhold

1	Innledning.....	5
1.1	Struktur og innhold.....	5
1.1.1	Felles kunnskap og forståelse for godt samarbeid med og om barn og unge i en utsatt situasjon	5
1.1.2	Utdanning, utdanneren og tverrprofesjonell samhandling og samarbeid.....	6
1.1.3	Praksis i utdanningen	6
1.1.4	Ivaretagelse av nyutdannede, livslang læring og etter- og videreutdanning.....	7
2	Beskrivelse av nåsituasjonen.....	8
2.1	Felles kunnskap og forståelse for godt samarbeid med og om barn og unge i en utsatt situasjon	8
2.2	Utdanning, utdanneren og tverrprofesjonell samhandling og samarbeid.....	9
2.3	Praksis i utdanningen	10
2.4	Ivaretagelse av nyutdannede, livslang læring og etter- og videreutdanning.....	11
3	Mål og anbefalte tiltak	13
3.1	Felles kunnskap og forståelse for godt samarbeid med og om barn og unge i en utsatt situasjon	13
3.1.1	Tiltak A: Fellesemner	14
3.1.2	Tiltak B: Felles digital, nasjonal læringsressurs	15
3.1.3	Tiltak C: Ansvarlig arbeidsgruppe tilknyttet hvert studiested.....	15
3.1.4	Tiltak D: Evaluering av studier for å sikre relevant og nyttig kunnskap	15
3.1.5	Tiltak E: Nasjonalt nettverk	16
3.2	Utdanning, utdanneren og tverrprofesjonell samhandling og samarbeid.....	16
3.2.1	Tiltak A: Statlig rammeplan arbeid.....	16
3.2.2	Tiltak B: Fra rammeplan til studieplanarbeid lokalt	16
3.2.3	Tiltak C: Fra emneplan til undervisning og eksamen.....	16
3.2.4	Tiltak D: Tverrprofesjonell samhandling og samarbeid.....	17
3.2.5	Tiltak E: Innovasjon, kritisk tenking og kunnskapsbasert praksis.....	17
3.2.6	Tiltak F: 'VIRKELIGHETEN - Samarbeidsuka'	17
3.2.7	Tiltak G: Utdanner møter praksisfeltet	17
3.3	Praksis i utdanningen	18
3.3.1	Tiltak A: Utvikling og høring av emneplan for praksisperioder	18
3.3.2	Tiltak B: Legge til rette for kvalitet på praksisarenaene.....	18
3.3.3	Tiltak C: Evaluering i og av praksis.....	19
3.3.4	Tiltak D: Involvere barn og unge i system som skal sikre skikkethet hos studenter og veiledere	19
3.3.5	Tiltak E: Lovverk og rammer	19
3.4	Ivaretagelse av nyutdannede, livslang læring og etter- og videreutdanning.....	19

3.4.1	Tiltak for nyutdannede	19
3.4.2	Tiltak for praktikere	19
3.4.3	Tiltak for ledere	20
4	Kilder.....	21

1 Innledning

Det overordnede målet er å styrke utdanningene slik at de bidrar til en kunnskapsbasert, samordnet og brukerrettet praksis tilknyttet barn, unge og familier som har det vanskelig.

Arbeidsgruppe 2 – *Utdanning* har utarbeidet forslag til tiltak som skal sikre at grunnutdanningene og etter- og videreutdanningene på universitets- og høyskolenivå er godt koblet til det som til enhver tid utgjør vårt beste kunnskapsgrunnlag. I tillegg til akademisk forskning er erfarings- og praksisbasert kunnskap viktig å anvende i utdanningene og i praksis. For å få til dette må studentene og yrkesutøverne vite hva som er relevant og gyldig kunnskap, samt hvor de skal finne denne. Grunnlaget for å anvende kunnskap om tverrfaglig, tverretattlig og tverrprofesjonelt samarbeid må legges i studiet og i praksisperioder, for å sikre godt senere samarbeid.

Delrapporten vil først beskrive nåsituasjonen slik gruppens medlemmer oppfatter denne basert på sin kunnskap og erfaring, på første høringsrunde og kjennskap til kunnskapsgrunnlaget, deretter beskrive målsettinger som så skal oppfylles av anbefalte tiltak. Det anbefales tiltak både for grunnutdanning med praksisperioder og veiledning, livslang læring og etter- og videreutdanning. Vi har ikke bare fokusert på studentene som skal jobbe med barn og unge, men anbefalt tiltak også for nøkkelpersoner i kommuner og fylkeskommuner slik som ledere, planleggere og politikere. Vi har ikke avgrenset oss til noen få studieretninger, men anbefaler brede tiltak.

Gruppe 2 legger definisjonen av utsatte barn og unge som er gitt i mandatet for prosessen til grunn for rapporten. Dette omfatter barn og unge som:

- er utsatt for omsorgssvikt
- er utsatt for vold og overgrep
- er utsatt for trakassering og diskriminering
- lever med foreldre som er rusavhengig eller psykisk syke
- viser store atferdsproblemer
- lever i familier med høyt konfliktnivå
- lever i lavinntektsfamilier

1.1 Struktur og innhold

1.1.1 Felles kunnskap og forståelse for godt samarbeid med og om barn og unge i en utsatt situasjon

Utdanningene har ansvar for å sikre at studenter tilegner seg kunnskap og erfaringer som bidrar til at barn, unge og familier som har det vanskelig får så god og nyttig hjelp som mulig, på laveste effektive omsorgsnivå (LEON), til riktig tid og over tid. For å imøtekomme denne hovedmålsettingen må utdanningene legge til rette for etablering av et felles kunnskapsgrunnlag, forståelse og erfaring av godt tverrfaglig samarbeid på tvers av utdanningene.

Dette kan oppnås gjennom etablering og systematisk bruk av:

- i. obligatoriske *fellesemner* på tvers av utdanningene,
- ii. en kvalitetssikret, felles, *digital læringsressurs/plattform* for utdanningene, som inneholder grunnkunnskap om aktuell tematikk og nyttige praksisnære case,
- iii. en obligatorisk *tverrfaglig samarbeidsuke 'Virkeligheten'* for studenter,
- iv. *implementering av oppdatert kunnskap om tematikk* innenfor samtlige utdanninger med sine praksisstudier.

For å få til dette anbefaler vi å etablere *regionale tverrfaglige arbeidsgrupper* på hvert studiested med ansvar for implementering av skisserte tiltak (i-iv) lokalt. For å sikre kunnskapsbasert praksis og

erfaringsutveksling med forskningsfronten vil vi ytterligere foreslå at det etableres et *nasjonalt nettverk* bestående av disse regionale arbeidsgruppene og aktuelle nasjonale aktører. Nettverket har samlet ansvar for implementering av tematikk i utdanning/praksis, for å kommunisere behov til utvikler/ansvarshavende for digital læringsressurs, og treffes årlig for å sikre kunnskapsutveksling mellom utdanningene og aktuelle aktører innenfor forskning/kunnskapstvikling.

- *Regionale tverrfaglige arbeidsgrupper*: ansvar for å implementere tiltakene i-iv.
- *Nasjonalt nettverk av regionale arbeidsgrupper*: overordnet ansvar for implementering og kunnskapsutveksling.

1.1.2 Utdanning, utdanneren og tverrprofesjonell samhandling og samarbeid

Utdanningene bør tilrettelegge best mulig for at studentene får både forståelse og erfaring med å samarbeide med studenter på tvers av profesjoner som arbeider med barn og unge som har det vanskelig. Utdannere bør jevnlig hospitere i arbeidsplassene de utdanner studenter til og praktikere bør hospitere i utdanningen. Gjennom en slik gjensidig utveksling ønskes det å skape møtearenaer i utdanningen som legger til rette for å utvikle undervisningsopplegg på tvers av profesjoner. Videre må det etableres rutiner for innhenting av innspill og råd fra barn og unge som en del av utvikling og evaluering av utdanningene. Det anbefales videre at det innføres felles obligatoriske emner på tvers av utdanningene samt en obligatorisk tverrfaglig temauke. For å sikre disse tiltakene vil studieledere og programledere være sentrale i en felles koordinering. Utdannerne bør også møte utdannere fra andre profesjoner, som er viktig for at barn og unge i en utsatt situasjon sine rettigheter skal ivaretas.

- Det legges til rette for at studenter samarbeider på tvers av fagdisipliner.
- Gjensidig utveksling/hospitering: ansatte på høyskoler og universitet hospiterer i praksisfeltet og motsatt.

1.1.3 Praksis i utdanningen

Praksisperioder er vesentlige i utdanningen av yrkesutøvere som skal møte barn og unge i en utsatt situasjon. I dag er det stor variasjon i hvordan studentene opplever praksis både i innhold og relevans. Det bør være lovpålagt for ulike arbeidsplasser å veilede og ta imot praksisstudenter. Praksisperiodene må gi studentene mulighet til å erfare og stå i vanskelige situasjoner for å minske praksissjokket etter fullført utdanning. Praksisperioder bør også legge opp til tverrprofesjonelt samarbeid med autentiske case. Det er også viktig at institusjonene sikrer at egnede studenter uteksamineres fra praksisperiodene.

For å sikre at utdanningene møter yrkenes behov bør studieplaner for praksisperioder på høring i praksisfeltet. Tilbakemelding på praksisperioder må innhentes jevnlig fra studenter, veiledere og de barn og unge som møtes i tjenestene, og studenter bør få opplæring i metoder for å innhente slike tilbakemeldinger og evalueringer. Kombinasjonsstillinger bør opprettes, eksempelvis offentlige PhD'er eller stillinger som kombinerer klinikk og praksis, eller forskning og utdanning.

- Lovpålegg og regulering av plikt til å veilede studenter i praksis.
- Tverrprofesjonelt samarbeid gjennom praksisperioder og gjennom undervisning.
- Utvikles struktur for systematisk innhenting av tilbakemeldinger fra barn og unge som møter tjenestene.
- Videreføring og økt bruk av kombinasjonsstillinger for å styrke praksis og forskning.

1.1.4 Ivaretagelse av nyutdannede, livslang læring og etter- og videreutdanning

Grunnutdanningen er ofte ikke tilstrekkelig for å sikre optimale ferdigheter i yrkesutøvelsen. Kunnskap og ferdigheter videreutvikles gjennom systematisk erfaringsvurdering samt etter- og videreutdanning (EVU). EVU'ene må være kontekstbaserte og svare på behov i tjenestene. Det anbefales å utvikle en digital læringsressurs som vil være sentral i EVU-arbeidet. Også ledere og politikere i kommuner og fylkeskommuner bør delta da de har planleggings- og budsjetteringsmakt som vil påvirke barn og unges hverdag. Overgangen fra studier til yrkesutøvelsen bør bedres ved at nyutdannede systematisk følges opp av erfaren kollega og veileder ved aktuell institusjon de første yrkesår. Her kan man eksempelvis se til spesialistutdannelsen i medisin, der veiledning er obligatorisk og praktiske ferdighetsmål spesifisert.

- Videreføring og systematisering av etter- og videreutdanning.
- Obligatorisk oppfølging av nyutdannede.

2 Beskrivelse av nåsituasjonen

På bakgrunn av gruppemedlemmenes faglige bakgrunn og erfaringer, BU21-prosessens første høringsrunde og kunnskapsgrunnlaget som Forskningsrådet har gjort tilgjengelig til arbeidsgruppene har vi sortert nåsituasjonen under følgende overskrifter:

- Felles kunnskap og forståelse for godt samarbeid med og om barn og unge i en utsatt situasjon
- Utdanning, utdanneren og tverrsektoriell samhandling og samarbeid
- Praksis i utdanningen
- Ivaretagelse av nyutdannede, livslang læring og etter- og videreutdanning

2.1 Felles kunnskap og forståelse for godt samarbeid med og om barn og unge i en utsatt situasjon

Selv om det i Skandinavia og internasjonalt finnes omfattende forskning på et høyt nivå om utsatte barn og unge. Likevel mangler det et felles kunnskapsgrunnlag (som inkluderer praksiskunnskap, forskning og kunnskap direkte fra barn og unge) og forståelse innenfor grunnutdanningene om barn/unge som har det vanskelig. Dette dreier seg blant annet om at læreplan, pensum og undervisningsformer ikke nødvendigvis gir:

a) Kunnskap om hvordan gi god og nyttig hjelp, slik som:

- Hvordan være en god profesjonell i samarbeid med barn og unge
- Hvordan samarbeide tverrprofesjonelt på en måte som oppleves nyttig for barn og unge
- Forstå makt og avmakt

b) Kvalitetssikring av kunnskap eksempelvis om:

- Reaksjoner og andre konsekvenser av vold, overgrep og omsorgssvikt
- Risiko for marginalisering
- Mestringsfaktorer

c) Kunnskap om barnekonvensjonen og hvordan den kan anvendes i praksis sammen med særlovene, er ikke synlig nok i utdanningene og i praksisstudiene. Det finnes heller ikke noe nasjonal samarbeidsregulering, eller felles lovverk som sikrer samordnet innsats på tvers av profesjoner og sektorer for barn og unge i en utsatt situasjon i dag.

Dette gir følgende hovedutfordringer:

- Det mangler kunnskap om hva som er nyttige og effektive tiltak over tid, som kan hindre ytterligere marginalisering og fremme mestring og deltagelse i samfunnet
- Det mangler kunnskap om hvordan vi på en systematisk og god måte kan fortløpende monitorere effekt og opplevd nytte av tiltakene, for hvert av de barn og unge som tiltakene er til for og for grupper av barn og unge som får hjelp i ulike tjenester, for å sikre tilpasning og optimalisering over tid
- Det mangler systematikk og helhet i undervisning om temaet gjennom studiene, med fare for at kunnskapen om tematikk også blir fragmentert. Eks: Manglende obligatorisk undervisning, praksis og eksamen innenfor tematikken
- I utdanninger som lærerutdanning og barnehagelærerutdanning ser vi at det er temadager eller temauker som vektlegger denne tematikken. Likevel er kvaliteten er varierende, og det er manglende kildekritikk når det velges aktører, og internettressurser er ikke kvalitetssikret

- Det er manglende erfaringer for å generer og utnytte kunnskap på tvers av profesjonsstudiene – for å kunne bli profesjonell i samarbeid

2.2 Utdanning, utdanneren og tverrprofesjonell samhandling og samarbeid

I de rammeplaner som har nasjonale føringer er “utsatte barn og unge” ivaretatt på ulike vis, og veien er lang fra nasjonale føringer til UH-sektorens lokale planer (studieplaner og emneplaner) som så skal realiseres i campusundervisning av den enkelte underviser og i praksisstudier. Det vil være ulike synspunkter på hva forskningsfronten er (som bygger på omfattende forskning tilknyttet ulike profesjonsfelt), og autonomien i UH sektoren er sterk. Det kan også fremstå som tilfeldig om UH sektoren samarbeider på tvers av profesjonsutdanningene.

Det er mange prioriteringer som skal gjøres og det er stor tematrenghet i de fleste utdanningene. Læreplanene kan med andre ord være sterke, men selve realiseringen i utdanningen kan være det svake leddet i forbindelsen mellom oppdatert kunnskap og det studentene lærer. Det fremstår som tilfeldig om studentene får erfaring med samarbeid på tvers av profesjoner/sektorer som har betydning for utsatte barn og unge i arbeidet studentene skal ut i. Det er stor variasjon i hvordan utdanningene har utviklet og tilrettelagt for tverrfaglighet (se eget punkt). Disse utfordringene skyldes delvis mangel på ressurser for å få til samarbeid på tvers av profesjoner i utdanningene. Tverrprofesjonelt samarbeid kan prioriteres bort på grunn av ressursknapphet, og kan ikke kontrolleres eller føres tilsyn med. I tillegg er også studenten selv en aktør, og studentens evne til egen studering og skikkethet vil også spille inn når studenten går inn i yrket.

Utdannere har ikke tradisjon for å systematisk hente inn barn og unges oppsummerte erfaringer og råd inn i planlegging og evaluering av utdanningene. Tilbakemeldinger fra tjenestene blir heller ikke av god kvalitet da tjenestene mangler systematiserte tilbakemeldinger om nytte, fra barna de er tjenester for.

Det mangler verktøy og samlinger av verktøy og kunnskap som utdannere kan dra nytte av.

Flere av de nasjonale rammeplanene for studiene legger vekt på innovasjon, kritisk tenkning og kunnskapsbasert praksis, men den første høringsrunden i denne prosessen viser at dette i liten grad er knyttet til tverrfaglig samarbeid, og dermed legges det ikke til rette for at studentene får innsikt i – og kan benytte seg av kunnskapen fra andre fagfelt og profesjoner. Dette støttes også i en NOKUT rapport om lektor 8-13 fra 2019 som viser at lektorstudentene ikke føler de har god nok kompetanse innen prosjektplanlegging og tverrfaglig samarbeid. Det virker også tilfeldig hvorvidt dette skjer på campus og/eller i praksisstudiene. Studentene får ikke nok erfaring med autentiske case som betinger samarbeid på tvers av etater og enheter i kommuner og fylkeskommuner, og hvor de jobber innovativt og kunnskapsbasert med disse casene. Ved noen studiesteder er det temauker der studenter på tvers av profesjonsutdanninger møtes for å samhandle om felles løsninger. Men det er tilfeldig hvorvidt denne type temauker arrangeres.

Studenter og praktikere vet ikke alltid hvor de skal finne kunnskap fra barn, praksis og forskning, noe de trenger for å kunne utvikle nødvendige ferdigheter senere, og de får ikke nok mulighet til å utvikle denne type kompetanse. Studenter får heller ikke nødvendigvis systematisk erfaring med samarbeid på tvers av profesjoner i praksis i løpet av utdanningen og praksisen sin fordi hver utdanning er lagt opp som et mer eller mindre lukket løp med vekt på fag- og profesjonsspesifikk kunnskap og kompetanse. Dette er problematisk fordi tverrprofesjonell læring gir spesielt gode resultater når det foregår i praksisfeltet.

Barnekonvensjonen er ikke tilstrekkelig synlig og anvendt i praksis.

Dette gir følgende hovedutfordringer:

- Det fremstår som tilfeldig hva som vektlegges i undervisningen om utsatte barn og unge, både fordi utdanneren har mye frihet, og det er i stor grad avhengig av hvilken kunnskap underviseren baserer undervisning på
- Utdanneren har i noen tilfeller kun teoretisk kunnskap, og har for lite kjennskap til praksisfeltet og mangler praktiske ferdigheter/kunnskap om hvordan tilnærme seg tema
- Utdanningene ivaretar ikke nødvendigvis behovet for at studentene blir gjort kjent med betydningen av tverrprofesjonelt samarbeid om utsatte barn og unge, og legger heller ikke til rette for at studentene får erfaringer med dette i studiene
- Utdanningene gjør i liten grad studentene kjent med den avgjørende betydningen av det å kunne samarbeide med utsatte barn og unge for å kunne hjelpe dem, og legger i svært liten grad til rette for at studentene får erfaringer med og trening i å samarbeide med barn i studiene
- Manglende fokus autentiske case som krever tverrfaglig/tverrprofesjonell tilnærming, og manglende muligheter for studenter å engasjere seg i autentiske case om utsatte barn og unge, på tvers av profesjonsutdanninger
- Studentene ikke har nok kunnskap om utsatte barn og unge, og samarbeid på tvers av profesjoner/sektorer får de ofte praksissjokk når de skal utøve yrket sitt
- Det mangler verktøy og metoder som kan brukes som støttmateriell i undervisningen
- Det oppleves som at det er for lite fokus på inntakskvalitet til studiene, rekruttering og opptak som sikrer egnethet, og det er for svake rutiner for å følge opp når det er tegn på uskikkethet

2.3 Praksis i utdanningen

Kunnskapsbasert praksis betyr at studentene trenes i å kritisk vurdere og formidle kunnskap i samspill med relevante andre. Det er derfor viktig å ha nok praksis og at denne er av god nok kvalitet. God kvalitet sikres gjennom gode veiledere og gode praksisinstitusjoner.

Det oppleves som at det er stor variasjon i praksis, noe praksis oppleves irrelevant og noen veiledere mangler veilederutdanning og det kan være dårlig kvalitet i veiledningen. Dette skyldes blant annet at praksis ikke er festet til kjernevirksomheten (for eksempel innen barnevern), og praksis utsetter ikke studentene for det som er vanskelig eller utfordrende, eller de møter ikke utsatte barn og unge eller deres foreldre/foresatte. Dette er pekt på som noen av årsakene som ligger til grunn for det praksissjokket noen opplever når de kommer ut i arbeidslivet.

Det fremstår som tilfeldig hva studentene får erfaring med i praksisstudiene. For eksempel viser en foreløpig upublisert studie at nyutdannede lærere ikke har erfaringer med samarbeid med PPT og barnevern fra sin lærerutdanning (5 årig-master). De opplever dette som utfordrende når de som nyutdannet er blitt kontaktlærer. De samme erfaringene finnes også i studier fra utdanningen innen Helse- og sosialfagutdanninger.

I første høringsrunde fra BU21-prosessen kom det frem at det er en utfordring at det ikke lovpålagt å ta imot praksisstudenter, da dette gjør det utfordrende å finne (relevant) praksisplass. Det er også en utfordring at uegnede kandidater ikke fanges opp av veilederne i praksisstudiene, og blir godkjente.

En profesjonsutdanning som i større grad har sett sammenhengen mellom utdanning og yrkesliv er medisin-utdanningen, der studentene blir fulgt av mentor i de første yrkesårene. Dette skaper en helhet mellom utdanning og yrke og gir en glidende overgang til yrkesutøvelsen.

Praksis er en viktig arena for skikkethetsvurdering. Skikkethetsvurdering skal blant annet avgjøre om studenten har de nødvendige forutsetningene for å utøve sitt yrke. Blant annet med tanke på å ivareta barn og unges psykiske helse, rettigheter og sikkerhet. For utsatte barn og unge er dette særdeles

viktig, og skikkethetsvurderinger må i større kvalitetssikret med tanke på praksis sin rolle i denne vurderingen.

Dette gir følgende hovedutfordringer:

- Det mangler veiledere med formell veiledningskompetanse (og kunnskaper og ferdigheter om utsatte barn og unge) i helse- og sosialfagutdanningene særdeles, men også i lærerutdanningene
- Det mangler nok relevante praksisplasser innen enkelte av utdanningene
- Det sikres ikke og måles ikke at studentene har fått kunnskap fra og direkte kontakt med barn og unge som er i en utsatt posisjon, i de tjenestene hvor de er i praksis
- Det er tilfeldig om studentene får prøve seg på autentiske problemstillinger som krever tverrprofesjonelt samarbeid i praksisstudiene
- Manglende systematisk kvalitetssikring av praksisstudier – hva er på plass og hva mangler
- Skikkethetsvurderinger er ikke i stor nok grad kvalitetssikret

2.4 Ivaretagelse av nyutdannede, livslang læring og etter- og videreutdanning

Studenten er ikke ferdig utlært etter grunnutdanningen, læringen fortsetter og begrensninger i erfaringer med utsatte barn og unge i yrkesutøvelsen i utdanningen, kan utbedres ved at praktikere får ny kunnskap og lærer seg ferdigheter senere gjennom praksis og videreutdanning. Også de som sitter med myndighet og budsjettmyndighet (planleggere i kommune og fylkeskommune, ledere og politikere) har et kontinuerlig behov for oppdatering av kunnskapsgrunnlaget sitt. Det oppleves som om det i dag er stor variasjon i hvordan dette gjennomføres, og det finnes ikke overordnede systemer for å sjekke at EVU'er gjennomføres.

Det oppleves at det er mangel på oppfølging av nyutdannede i deres første yrkesår. Det er gjort forsøk innen barnevern, men dette er ikke blitt en ordinær praksis. Innen læreryrket er det gjort en del fremstøt, men også der er det fortsatt tilfeldig om nyutdannede får veiledning i sine første yrkesår, 54% av nyutdannede lærerne i videregående skole sier de mottar eller har mottatt veiledning, men tall for grunnskolen og barnehagen er henholdsvis 68 og 63 prosent (Rambøll, 2020). Det finnes internasjonale eksempler på faste ordninger der det følger med 20 % stillingsressurs med en nyutdannet som benyttes for å følge opp med veiledning og støtte. Dette virker som en positiv ordning.

Det ligger begrensninger i at en ikke er ferdig utdannet når en går ut fra utdanningen (spesielt i barnevernet). Denne begrensningen må praksisfeltet ivareta. Dette fører til at det er behov for systematisk veiledning og mentorordninger i løpet av de første yrkesårene, noe som ikke er vektlagt i alle profesjoner i dag. Det er gjort forsøk i barnevernet og i skolen som viser at dette er et godt tiltak. Vi har tidligere i rapporten pekt på at man kan bygge på erfaringer gjort i medisinstudiene.

Det kan være en utfordring at praktikere tror EVU ikke trengs i egen kontekst fordi barna de berører ikke er utsatte eller marginaliserte, men alle barn kan ha det vanskelig. Derfor må EVU i dette temaet gjøres obligatorisk og relevant for alle. Helsedirektoratet har gitt ut en veileder om "Kommunens ansvar for tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge" som anbefaler sterkt at kommunens ledelse bør sikre at ansatte som arbeider med barn og unge har generell kunnskap om beskyttelses- og risikofaktorer og tegn og signaler, slik at de tidlig kan identifisere de som lever i en risikosituasjon. Det er i dag tilfeldig om det gjennomføres EVU i kommuner og fylkeskommune, og hvorvidt EVU vektlegger innovasjon, kritisk tenkning og kunnskapsbasert praksis, og er tilpasset lokal kontekst.

Dette gjelder ikke minst EVU for ledere innen offentlig sektor, som skal de sikre at utsatte barn og unge identifiseres og hjelpes, det kan være tilfeldig om ledere i alle sektorer har forståelsen for temaet, er i stand til å legge til rette for samarbeid på tvers av sektorer, med fokus på utsatte barn og unge.

Dette gir følgende hovedutfordringer:

- Manglende eller tilfeldig oppfølging av nyutdannede innen Helse- og sosialfaglige yrker og lærerutdanningene i deres første yrkesår
- Manglende fokus på EVU for ledere og de ansatte i det offentlige
- Manglende vekt på å bygge lokal teori, kontekstspesifikk kompetanseutvikling som et EVU tilbud

3 Mål og anbefalte tiltak

Hovedmål: Gi studenter i grunn- og etterutdanningene et felles kunnskapsgrunnlag og forståelse for å kunne samarbeide med barn og unge som har det vanskelig og kollegaer i andre profesjoner for å sikre nyttige og effektive hjelpetiltak i tide og over tid.

3.1 Felles kunnskap og forståelse for godt samarbeid med og om barn og unge i en utsatt situasjon

For å imøtekomme hovedmålsettingen bør det legges til rette for etablering av et felles nasjonalt kunnskapsgrunnlag, forståelse og erfaring av godt tverrfaglig samarbeid på tvers av profesjonsutdanningene. Kunnskapsgrunnlag skal bidra til å gi studentene uavhengig av hvilken profesjonsutdanning de er tilknyttet, får en forståelse for betydningen av og ferdighetstrening i å samarbeide med og om barn og unge som har det vanskelig.

Vi foreslår følgende tiltak implementert systematisk, feks over en 4 års periode (Tabell 1):

- I. etablere obligatoriske *fellesemner* på tvers av grunnutdanningene regionalt (se 3.2),
- II. etablering av en kvalitetssikret, felles, *nasjonal digital læringsressurs/plattform* for utdanningene, som inneholder grunnkunnskap om aktuell tematikk og nyttige praksisnære kasuistikker
- III. *implementering av oppdatert kunnskap om tematikk* innenfor samtlige relevante fag og emner i alle utdanningene
- IV. etablere en obligatorisk *tverrfaglig samarbeidsuke 'Virkeligheten'* for studenter (se 3.2)
- V. Sikre relevant, nyttig/gyldig kunnskap som grunnlag også i utvikling av i etter- og videreutdanning

For å sikre nødvendig kunnskapsutveksling mellom utdanningene, praksis og forskningsfront i dette arbeidet anbefaler vi at det etableres:

- *tverrfaglige arbeidsgrupper* på hvert studiested med ansvar for implementering av skisserte tiltak (i-iv) lokalt.
- et *nasjonalt nettverk* bestående av disse regionale arbeidsgruppene og aktuelle nasjonale aktører.
 - nettverket har samlet ansvar for implementering av tematikk i utdanning/praksis,
 - for å kommunisere behov til utvikler/ansvarshavende for digital læringsressurs,
 - og treffes årlig for å sikre kunnskapsutveksling mellom utdanningene og aktuelle aktører innenfor forskning/kunnskapsutvikling.
- regelmessig, valid evaluering for monitorering av tiltak og tjenester
 - eksamen
 - ferdighetsvurdering i praksis
 - systematisk evaluering, inkludert innhenting av kunnskap fra utsatte barn, unge og familier i tjenestene om behov, hjelp og nytte av tiltak.

Tabell 1. Forslag til 4-årig prosjekt for implementering og evaluering av foreslåtte tiltak	År			
	I	II	III	IV
Foreslåtte tiltak				
Etablere strukturer for tverrfaglig kunnskapsutveksling og samarbeid				
Regionale tverrfaglige arbeidsgrupper	x			
Nasjonalt nettverk*	x	x	x	x
Utvikle nasjonal, digital læringsressurs/plattform				
Rekruttere ansvarshavende nasjonal tverrfaglig institusjon og prosjektleder	x			
Etablere nasjonal prosjektgruppe, med utgangspunkt i nasjonalt nettverk*	x			
Definere behov	x			
Definere metode for kunnskapsutveksling/læring				
Produsere læringsressurs/plattform				
Monitorere og videreutvikle læringsressurs/plattform				
I institusjoner for (etter-) utdanning				
Obligatoriske fellesemner for å sikre grunnkunnskap	x	x	x	x
Samarbeidsuka 'Virkeligheten' for anvendelse av kunnskap og øve ferdigheter	x	x	x	x
Implementere kunnskap og ferdigheter i alle relevante fag og emner				
I praksis				
Systematisk veiledning av studenter for læring av praksis og ferdigheter med målsetting om å sikre godt samarbeid med barn og unge som har det vanskelig om kunnskapsbaserte tiltak over tid				
Evaluere effekt				
Utdanning: Eksamen, systematisk kunnskapsvurdering innenfor tematikk		x	x	x
Utdanning/Praksis: Systematisk vurdering av ferdigheter for tverrfaglig samarbeid og samarbeid med barn og unge som har det vanskelig		x	x	x
Fylkesmannen: Systematisk evaluering av hvorvidt utdanningene gir studentene nødvendig kunnskap og ferdigheter for god praksis (inkludert tilbakemelding fra barn, unge og familier i vanskelige situasjoner)		x	x	x
Forskning: Etablere forskningsprosjekt som avdekker kunnskapshull/behov og effekt/nytte av tiltak på system- og individnivå (inkludert studier med barn, unge og familier i vanskelige situasjoner).				
X=enkelthendelse; farget boks= pågående aktivitet.				

3.1.1 Tiltak A: Fellesemner

Vi anbefaler å systematisk inkludere et obligatorisk felles emne i studieplanene på hver enkel utdanning (læreplan, pensum og undervisningsformer), som inkluderer et minste felles multiplum av felles tema. Dette kan bidra til å gjøre tematikken obligatorisk i alle utdanninger, samt inngå i arbeidskrav og eksamen. Forslagene til tema er:

Tema I: Profesjonsrollen & samarbeid med barn og foresatte

Forslag til innhold:

- Hvem er jeg, barnesyn, holdninger, refleksjon om egen rolle og makt
- Samarbeid med barn som kaptein og med barnets foresatte
- Samarbeid med andre profesjoner
- Bygge mot hos studentene til å samarbeide med barn og unge, med vekt på barns rett til å snakke fritt (BK 2,12) og barns rett til privatliv (BK art 16) og å finne løsninger og følge opp over tid
- Barns grunnleggende rettsvern, barnekonvensjonen med særlig vekt på art. 2, 3, 6 og 12. Videre FNs barnekomités generelle kommentarer (general comments), herunder generell kommentar nr. 11 (2009) Urbefolkningsbarn og deres rettigheter etter ILO-konvensjon nr. 169 og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP).

Tema II: Forstå barns behov og reaksjoner

Inkludere kvalitetssikret kunnskap fra forskning, praksis og barn for eksempel om:

- Barn og unges grunnleggende behov for utvikling
- Forstå barns reaksjoner, uttrykk og mestringsstrategier i forhold til vold, omsorgssvikt og alvorlige belastninger
- Gå bak symptomene og lete etter årsak sammen med barnet
- Risikofaktorer og mestringsfaktorer på samfunns-, system-, familie- og individnivå (eksempelvis kunnskap om vold, overgrep, omsorgssvikt, betydning av minoritetsstatus og marginalisering)
- Betydningen av tidlig innsats

Tema III: Tiltak

Inkludere kvalitetssikret kunnskap fra forskning, praksis og barn for eksempel om:

- Hva som er nyttige og effektive tiltak, sett fra barn, praksis og forskning
- Meningsfulle måleindikatorer på nyttig/effektive tiltak, sett fra de gruppene tjenestene er til for
- Hvordan hjelpe barn på en respektfull og effektiv måte til riktig tid

3.1.2 Tiltak B: Felles digital, nasjonal læringsressurs

Vi foreslår at det etableres en felles digital, nasjonal læringsressurs med kvalitetssikret kunnskap, inkludert oppgaver & kasuistikker (film) til bruk innenfor hvert enkelt tema skissert over. Denne læringsressursen bør:

- Være en digital læringsressurs som gir oversiktlig tilgang til relevant kunnskap til bruk i fellesemne (på tvers) og fagspesifikt som kan fungere som veileder for undervisning med læringsressurser
- Utvikles av nasjonal aktør med tverrfaglig kompetanse på barn/unge som har opplevd/opplever vold, overgrep, omsorgssvikt, mobbing og andre alvorlige belastninger. Denne nasjonale aktøren må samarbeide med organisasjoner med kunnskap fra barn, andre relevante institusjoner/fagmiljøer og det nasjonale nettverket for utdanningsinstitusjonene
- Utvikle relevante og nyttige læremidler om barn og unge som har god kvalitet som kan sikre kvalitet når kompetansen ikke er der
- Være finansiert tverrdepartementalt
- Driftes av en egnet bestående tverrprofesjonell nasjonal institusjon

3.1.3 Tiltak C: Ansvarlig arbeidsgruppe tilknyttet hvert studiested

Det anbefales å etablere en arbeidsgruppe på hvert studiested. Denne har som formål å:

- Etablere regionale/lokal fora for undervisere/forelesere på tvers av grunnutdanningene for utveksling av erfaring, samordning og utvikling av emneplan og tematisk innhold

3.1.4 Tiltak D: Evaluering av studier for å sikre relevant og nyttig kunnskap

I tillegg til eksisterende studiekvalitetssikringsrutiner bør en kartlegge behov for kunnskap lokalt/regionalt med utgangspunkt i måldata om og fra barn og unge i tjenestene og de som har falt fra utdanninger og tjenester. Barn og unge må høres direkte i evalueringer. Dialog med kommunerevisjon og Fylkesmannen.

3.1.5 Tiltak E: Nasjonalt nettverk

Det anbefales å etablere et årlig nasjonalt nettverk for presentasjon av ny kunnskap og erfaringsutveksling – om utsatte barn/unge; praksis og forskning med presentasjon fra arbeidsgruppene på hvert studiested og refleksjon rundt kunnskapsgrunnlag, kildekritikk, metode.

Krav om tverrprofesjonelt samarbeid må sveises fast / lovfestes i lovverket (den nye Barneloven) og styrkes gjennom at samordning og tverrfaglig samarbeid blir en del av internkontrollsystemer og ivaretas gjennom internrevisjon og/eller tilsyn av ekstern tilsynsmyndighet. Per i dag finnes ikke et regelverk om ansvarliggjører noen med krav om samordning og tverrfaglig samarbeid rundt barn i en utsatt situasjon.

3.2 Utdanning, utdanneren og tverrprofesjonell samhandling og samarbeid

Det er viktig å sikre at utdanningen bygger på relevant, valid og gyldig kunnskap. Kunnskapsstater, rapporter og digitale læringsressurser nevnt i 3.1 kan bidra til å sikre forbindelsen mellom oppdatert forskning, oppdatert kunnskap fra praksis og oppdatert kunnskap fra barn og det studentene lærer. undervisning og pensum. Det er viktig å få til et tolkningsfellesskap på hva denne kunnskapen er. Dette må starte fra rammeplanarbeidet til emnebeskrivelsene. Det tverrfaglige kunnskapsgrunnlaget må være valid / gyldig i forhold til forståelsen av utsatte barn og unge. Kunnskapsgrunnlaget bør inneholde en felles forståelse av barn og unges ulike uttrykk i forhold til hva det enkelte barn/unge er preget av når det gjelder erfaringer og opplevelser. Tiltakene i denne delen av rapporten, bygger på begrunnelser, mål og tiltak forslått i foregående del.

3.2.1 Tiltak A: Statlig rammeplan arbeid

Utsatte barn og unge må ha en sentral plass i alle utdanninger, og et omforent og gyldig kunnskapsgrunnlag må danne utgangspunktet for formuleringene i de enkelte utdanningene. Det bør gis føringer for et obligatorisk felles emne på tvers av utdanningen (som å fremme tverrprofesjonell samhandling og samarbeid om utsatte barn og unge).

3.2.2 Tiltak B: Fra rammeplan til studieplanarbeid lokalt

Vi anbefaler etableringen av et obligatorisk emne, med kunnskap om, - og ivaretagelse av barn og unge i en utsatt situasjon innen alle studieprogram i grunnutdanninger innen helse og sosial, oppvekst og utdanning, ev plan og miljø, dvs alle yrker som har befattning med barn og unges oppvekst. Vi foreslår også et krav om at alle studenter skal ha deltatt i tverrfaglig opplegg om problemløsning som vektlegger både kunnskap og ferdigheter.

Det bør samarbeides mellom studieprogramledere (se tverrfaglig arbeidsgruppe i punkt 3.3.3) for å gi innhold til dette obligatoriske emnet – og som kan bidra til et tolkningsfellesskap om kunnskapsgrunnlaget for emnet. Samarbeidet kan også samarbeide om felles planlegging av tverrfaglig opplegg om problemløsning.

3.2.3 Tiltak C: Fra emneplan til undervisning og eksamen

Undervisere bør til enhver tid ha tilgang til oppdatert kunnskap. Det anbefales å:

- Opprette en lokal arbeidsgruppe på hvert studiested
- Opprette et nasjonalt nettverk på tvers av utdanninger og praksisfelt som bidrar til en felles digital nasjonal læringsressurs, som er kontinuering oppdatert. Knytte dette til fagpersoner fra både forskningsfelt og praksisfelt, med mål om å gi støtte til den enkelte underviser.
- Utvikle metoder og verktøy - digitale ressurser, kvalitet sikret av nasjonalt nettverk
- Utvikle en digital kunnskapsbank, kvalitet sikret av nasjonalt nettverk
- Studentene eksamineres i det anbefalte obligatoriske fellesemnet

3.2.4 Tiltak D: Tverrprofesjonell samhandling og samarbeid

Det anbefales at utdanningsstedet har ansvaret for å legge til rette for:

- At studenter lærer tilrettelegging og samarbeid gjennom reelle casebeskrivelser
- At studentene aktivt jobber med komplekse caser fra virkeligheten i grupper hvor det er tjenestebehov fra flere tilbydere/aktører
- Tverrfaglig, gjensidig hospitering

3.2.5 Tiltak E: Innovasjon, kritisk tenking og kunnskapsbasert praksis

Det anbefales at det legges til rette for å:

- Samle tilbakemeldinger fra barn, unge og foresatte på om de får nyttig hjelp til rett tid (for å måle kvalitet/effektivitet i hjelpetjenesten):
 - Eks. Nyttige mål på barn, unge og foresattes nytte av hjelp i tjenestene. Data fra kommunerevisjonen og fylkesmann.
 - 'Hva mener barn/unge som har det vanskelig om tjenestene vi tilbyr?'
- Lære om hvordan en finner kvalitetssikret kunnskap fra barn, praksis, forskning
- Lære om utforskning av egen praksis
- Reelle caser på tvers av profesjonsutdanninger
- Kunne utvikle/bruke teknologi, metode

3.2.6 Tiltak F: 'VIRKELIGHETEN - Samarbeidsuka'

Utdanning må trigge til samarbeid og lære av og i møter. For å få et tolkningsfelleskap og felles forståelse av andres språk samt øving i å sette felles målbilde og dialogsamtale anbefales det å etablere:

- Samarbeidsuke I & II på tvers av profesjonsutdannelsene i regi av lokalt fora/arbeidsgruppa (tiltak C) - Når barn har det vanskelig
- Samarbeidsuka – VIRKELIGHETEN
 - Case-basert samarbeid på tvers av studier (eks. UiA, DMMH) i form av eksempel hackathon, katastrofeøvelser eller lignende – autentisk erfaring med real case

3.2.7 Tiltak G: Utdanner møter praksisfeltet

For å få oppdatert erfaringsbasert kunnskap, der målet er økt grad av samarbeid mellom utdanningene og praksisfeltet om dette temaet anbefales det at:

- Utdannere hospiterer på arbeidsplassene de utdanner studentene til
- Praktikere fra feltet hospiterer i utdanningene

- Det opprettes flere kombinerte dobbeltstillinger
- Det opprettes flere offentlige PhD'er

3.3 Praksis i utdanningen

Praksisperioder skal sikre at egnede studenter får nødvendige ferdigheter og erfaringer. Dette skal støttes opp om gjennom kvalifiserte, erfarne og praksisnære veiledere. Barn og unge som får hjelp i tjenestene kan bidra med innspill til veiledning av studentene. Dette gjelder også for de med urfolk og minoritetsbakgrunn. Praksisperiodene bør være relevante for studenten og gi nyttige innblikk i hvordan arbeid utføres, samarbeid på tvers av tilbydere og sektorer, innovasjonsmuligheter på feltet og realiteten i møte med barn og unge i praksisfeltet.

3.3.1 Tiltak A: Utvikling og høring av emneplan for praksisperioder

Det anbefales at:

- Studieplaner og emneplaner blir utviklet i tett samarbeid mellom praksisfeltet og utdanningsinstitusjonene
- Oppsummert kunnskap fra barn og unge som gjenspeiler vårt samfunn og ulike kulturer inngår i emneplanene
- Studentorganisasjoner kan også involveres, særlig ved etablering av nye emner og større revideringer da de kan ha nyttig kunnskap om trender og behov
- Emneplaner sendes på bred høring i praksisfeltet
- Emneplaner revideres hvert 3. år eller ved ny vesentlig kunnskap eller omstillinger på praksisfeltet av betydning

3.3.2 Tiltak B: Legge til rette for kvalitet på praksisarenaene

Det anbefales å:

- Utlyse offentlige PhD-stillinger i praksisfeltet som kan bidra til at praksisnære problemstillinger forskes på og faget videreutvikles med teori og praksis integrert
- Sikre formelt utdannede veiledere i institusjonene der studentene har praksis, veiledere må ha kompetanse om utsatte barn og unge
- Studentene må gis innblikk i arbeid rettet mot ivaretagelsen av barn og unge som har det vanskelig, og erfaringer med tverrprofesjonelt og tversektorielt samarbeid som gjelder denne gruppen.
- Praksis tilrettelegges slik at man får god bredde, variasjon og kompleksitet i sakene
 - Kan for eksempel gjøres med siste års studenter som får erfaringer ved særlige utsatte barn og unge som krever større forståelse og modenhet blant studentene
- Praksisutforming skal også ivareta urfolk og minoriteter
- Opprette stilling som kombinerer klinikk/praksis og forskning/utdanning
 - Med spesielt ansvar for
 - Veiledning og lenken mellom utdanningssted/praksis
 - Utvikling av gode praksisplasser i samarbeid med praksisfeltet
 - Bidra i arbeid med å utvikle emneplaner jamfør tiltak A
 - Utvikle gode praksisnære forskningsprosjekt etter praksisfeltets behov og egenutviklede strategiplaner
 - Praksisplassene må gjenspeile hele vårt samfunn og ulike kulturer samt legge til rette for praksis i ulike regioner.

3.3.3 Tiltak C: Evaluering i og av praksis

Det anbefales at evaluering rommer:

- Studenters evaluering av praksisgjennomføringen
- Studenters evaluering av veiledere
- Veilederes evaluering av studenter og praksisgjennomføring
- Tilbakemeldinger fra barn og unge til studenter som er i praksis der det er mulig
- Lære studentene metoder for å innhente tilbakemelding fra utsatte barn og unge i systemene

3.3.4 Tiltak D: Involvere barn og unge i system som skal sikre skikkethet hos studenter og veiledere

I tillegg til nåværende system anbefales det at:

- Involvere barn og unge i å utvikle systemet
- Hva som defineres som skikkethet i de ulike profesjonsyrkene bør evalueres, og utsatte barn og unges beskrivelser av hva som oppleves som god profesjonsutøvelse hentes inn og tillegges betydning når skikkethet defineres

3.3.5 Tiltak E: Lovverk og rammer

Det anbefales å:

- Lovpålegge praksisfeltet å ta imot studenter

3.4 Ivaretagelse av nyutdannede, livslang læring og etter- og videreutdanning

Praktikerne som jobber med barn og unge direkte og indirekte må ha oppdatert kunnskap om utsatte barn og unge, og dette kan ivaretas gjennom et system som sikrer at kunnskaper og ferdigheter læres gjennom praksis og videreutdanning. EVU'ene som tilbys bør være kontekstbaserte og ut ifra behov i egen praksis. Målet er at praktikerne har den oppdaterte kunnskapen som finnes, og kan bygge lokal teori gjennom læring og utvikling i egen virksomhet. Ledere bør være i stand til å sette en agenda for identifisering og samordning og tverrfaglig samarbeid for utsatte barn og unge.

Følgende tiltak anbefales:

3.4.1 Tiltak for nyutdannede

- Lovpålagt veileder-ordning i praksis/klinikk for nyutdannede innenfor samtlige faggrupper
- Etablere en digital læringsressurs
- Livslang læring – utdannede mentorer med veiledningskompetanse i de to første yrkesår

3.4.2 Tiltak for praktikere

- Etablere forpliktende kompetanseplaner for de som jobber i tjenestene for barn og unge
- Tilrettelegge for deltagelse i nettverk, EVU (f.eks forkurs til nasjonal 'konferanse' for kunnskapsutvikling og erfaringsutveksling)
- Tilby grunnpakker for EVU ift utsatte barn og unge som tilpasses kontekst. Dvs EVU som tverrprofesjonell master for yrkesgrupper innen helse, oppvekt og utdanning - som har obligatoriske emner skissert i 3.1 og som vektlegger casebaserte tverrfaglige – tverretatlige

tilnærminger til arbeidskrav og eksamensoppgaver, for å sikre endringskapasitet, relevans og tilknytning til egen kontekst.

- EVU bør inkludere tilstrekkelig kunnskap om kvalitetssikrede digitale ressurser til at praktikerne kan sette agenda og være pådriver for læring og utvikling i egen virksomhet for å bygge lokal teori

3.4.3 Tiltak for ledere

- Ledere og politikere i kommuner og fylker gjennomfører obligatoriske EVU'er med jevne mellomrom (4 år). Dette inkluderer:
 - "Katastrofeøvelser" med case fra den digitale veilederen vi har anbefalt å etablere
 - Tilstrekkelig kunnskap for å kunne sikre oppfølging gjennom kommunens forsvarlige system slik at det kan føres tilsyn med det av kontrollutvalg, kommunerevisjon og/eller ekstern tilsynsmyndighet
 - Tilstrekkelig kunnskap om kvalitetssikrede digitale ressurser til å sette agenda og være pådriver for læring og utvikling i egen virksomhet
- Ledere og politikere trenger oppdatert kompetanse om samordning og tverrfaglig samarbeid synliggjøres i praksis
 - Inkluderer hvordan samordning og tverrfaglig samarbeid bør være en del av internkontrollsystemer og hvordan samordning og tverrfaglighet kan få internrevisjon og/eller tilsyn av ekstern tilsynsmyndighet

4 Kilder

- Bore, Bakken, Boilard, Fetscher, Hamber & Sinderud (2019) Høyt opptaksnivå, lav fullføring. NOKUT 18-2019
- Carpenter & Dickinson (2008)
- Caspersen & Kårstein (2014) Praksis i helse- og sosialfagutdanningene: En litteraturgjennomgang. NIFU
- Forandringsfabrikkens rapporter fra undersøkelser på barnevern, psykisk helsevern, skole og barns rettssikkerhet etter å ha opplevd vold og overgrep (forandringsfabrikken.no)
- Forskning bla Kippeberg (2008)
- Helsetilsynet 2019 “Det å reise vasker øynene” sier noe om barnevernet
- Kipperberg (2018)
- Kunnskap fra barn (sammenstilling fra Forandringsfabrikken)
- Nasjonale retningslinjer for rammeplaner
- Norsk Sykepleierforbund (2018) Stor vilje – lite ressurser. NSF
- NOU 2017: 12: Svikt og svik — Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt
- St.meld 13 (2011/2012) Utdanning for velferd
- St.mld. 10 (2012/13) God kvalitet – trygge tjenester
- Stortingsmelding 26 (2014/15), Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet
- Wollscheid, S., & Røsdal, T. (2019). Betydning av utdanning, praksis, veiledning og autorisasjonsordninger for økt kvalitet i yrkesutøvelsen i barnevernet: En litteraturgjennomgang.